

**ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΜΣ)
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Καθ. Αριστείδης Μπιτζένης
Καθ. Ιωάννης Παπαδόπουλος
Αν. Καθ. Απόστολος Κιόχος

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ο παρών οδηγός συγγραφής διπλωματικής εργασίας δύναται να απευθύνεται ταυτόχρονα και σε όλους τους μεταπτυχιακούς φοιτητές όλων των μεταπτυχιακών του Τμήματος Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών. Επικουρικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από τους προπτυχιακούς φοιτητές του τμήματος Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών για την εκπόνηση της πτυχιακής τους εργασίας. Προτείνεται στους προπτυχιακούς αλλά και μεταπτυχιακούς φοιτητές του τμήματος Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών να μελετήσουν προσεκτικά τον παρόντα οδηγό και να επιχειρήσουν να ακολουθήσουν τις οδηγίες ώστε να μορφοποιήσουν αποτελεσματικά τις πτυχιακές και διπλωματικές τους εργασίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Εισαγωγικά	4
2.	Σκοπός της διπλωματικής εργασίας/Μαθησιακά Αποτελέσματα	4
3.	Δομή διπλωματικής εργασίας	5
4.	Οδηγίες, δομή και περιορισμοί	6
5.	Οδηγός μιας αποτελεσματικής δομής.....	7
5.1.	Τίτλος της πτυχιακής εργασίας	8
5.2.	Περίληψη	8
5.3.	Περιεχόμενα και Πρόλογος.....	8
5.4.	Εισαγωγή	8
5.5.	Βιβλιογραφική ανασκόπηση	9
5.6.	Μεθοδολογία	9
5.6.1	Συμμετέχοντες	9
5.6.2	Μέσα συλλογής δεδομένων.....	10
5.7	Κεφάλαια του θεωρητικού μέρους.....	10
5.8	Κριτική ανάλυση αποτελεσμάτων	10
5.9	Συμπεράσματα	11
5.10	Βιβλιογραφία.....	11
6.	Τρόπος βαθμολόγησης διπλωματικών εργασιών	13
7.	Λογοκλοπή.....	16
8.	Τελικές Οδηγίες/Επισημάνσεις.....	18

1. Εισαγωγικά

Με την έναρξη του Γ' εξαμήνου (ή του Ε' εξαμήνου σε περίπτωση μερικής φοίτησης), ο/η φοιτητής/τρια προχωρά στην εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας έχοντας τακτική επικοινωνία και καθοδήγηση από τον/την Επιβλέποντα/ουσα Καθηγητή/τρια.

Ύστερα από αίτηση του/της φοιτητή/τριας, στην οποία αναγράφεται ο προτεινόμενος τίτλος της διπλωματικής εργασίας, ο/η προτεινόμενος/η Επιβλέπων/ουσα Καθηγητής/τρια και περίληψη της προτεινόμενης εργασίας, η Συντονιστική Επιτροπή εισηγείται για τον/την Επιβλέποντα και τον/την Εξεταστή/τρια Καθηγητή/τρια, οι οποίοι/ες εγκρίνονται μαζί με την πρόταση για έρευνα από τη Συνέλευση του Τμήματος. Η αποδοχή της πρότασης για έρευνα γίνεται με κριτήρια τη συνάφεια του θέματος με το μεταπτυχιακό πρόγραμμα, τη συμβολή σε αναμενόμενα οφέλη και τα στοιχεία πρωτοτυπίας.

Η τακτική επικοινωνία με τον/την Επιβλέποντα/ουσα Καθηγητή/τρια έχει ως στόχο τη συζήτηση του θέματος και την παροχή οδηγιών για τη σωστή εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας. Ανάλογα με την εξέλιξη της διπλωματικής εργασίας, ο/η φοιτητής/τρια ενημερώνει τον/την Επιβλέποντα/ουσα Καθηγητή/τρια, ο/η οποίος/α παρακολουθεί εάν τηρούνται οι στόχοι και οι προδιαγραφές της.

2. Σκοπός της διπλωματικής εργασίας/Μαθησιακά Αποτελέσματα

Σκοπός της εκπόνησης διπλωματικής εργασίας μεταπτυχιακού επιπέδου είναι η εμβάθυνση της κριτικής σκέψης των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών, μέσω της ανάπτυξης μελετών και της θεωρητικής ή/και εφαρμοσμένης έρευνας, σε θέματα που έχουν άμεση σχέση με τις Διεθνείς Σχέσεις ή τις Ευρωπαϊκές Σπουδές.

Η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας στοχεύει:

- (α) στην εξειδίκευση του/της μεταπτυχιακού/ής φοιτητή/ήτριας στο γνωστικό πεδίο που διεξάγει την έρευνα,
- (β) στην εμβάθυνση στη μεθοδολογία και στην ερευνητική σκέψη, και
- (γ) στην εφαρμογή των γνώσεων που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Ο σκοπός της διπλωματικής εργασίας πρέπει να είναι σαφής και να απαντά επιπλέον στα παρακάτω:

- (α) γιατί είναι σημαντικό το θέμα από πλευράς συνάφειας του περιεχομένου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) του Τμήματος,
- (β) γιατί είναι σημαντικό το θέμα από πλευράς συνάφειας με τα γνωστικά πεδία που θεραπεύει το ίδιο το Τμήμα και τον διεθνή και ευρωπαϊκό χαρακτήρα του,
- (γ) γιατί είναι σημαντικό το θέμα από ακαδημαϊκής πλευράς,
- (δ) γιατί είναι ενδιαφέρον το θέμα από πρακτικής πλευράς, και
- (ε) ποιες είναι οι συνέπειες εκπόνησης διπλωματικής τόσο ακαδημαϊκά όσο και πρακτικά.

Η διπλωματική εργασία προσφέρει στο/η φοιτητή/τρια την ευκαιρία να αποδείξει ότι έχει την ικανότητα να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις που απέκτησε στο ΠΜΣ και να ολοκληρώσει μία εργασία μόνος/η του/της, με τη σχετική βοήθεια του/της επιβλέποντα/ουσας καθηγητή/τριας.

Επιπλέον, παρέχει στο/η φοιτητή/τρια τη δυνατότητα να διερευνήσει σε βάθος ένα θέμα που τον/την ενδιαφέρει εφαρμόζοντας μια συστηματική μεθοδολογική και επιστημονική προσέγγιση.

Μια διπλωματική εργασία δίνει τη δυνατότητα στον/στην φοιτητή/τρια να δείξει πόσο αποτελεσματικά μπορεί, ως ανεξάρτητο άτομο, να θέσει την εργασία του/της σε ένα γενικότερο και ενδιαφέρον ερευνητικό πλαίσιο, αναλύοντας ένα πρόβλημα και εντοπίζοντας τις βασικές γνώσεις και τα εργαλεία που απαιτεί η επίλυσή του. Επίσης του/της δίνει τη δυνατότητα να οργανώσει και να εκτελέσει

μια επιστημονική μελέτη, να σχεδιάσει, υιοθετήσει και εφαρμόσει μια δομημένη μεθοδολογία επίλυσης προβλημάτων υιοθετώντας διεθνώς αποδεκτές πρακτικές, και να αναλύσει και παρουσιάσει κριτικά τα δεδομένα, ερμηνεύοντας με κριτικό πνεύμα την ερευνητική εργασία και υπογραμμίζοντας τη συνεισφορά της στο επιστημονικό πεδίο. Τέλος, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι είναι υποχρεωτική η παρουσίαση της διπλωματικής ενώπιον κοινού, με τρόπο σαφή και πειστικό, υποστηρίζοντας τις θέσεις της διπλωματικής και απαντώντας σε ερωτήσεις που αφορούν είτε την ίδια τη διπλωματική εργασία είτε το γενικότερο επιστημονικό πεδίο επί του οποίου εργάστηκε ο/η φοιτητής/τρια.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας ο/η φοιτητής/τρια θα είναι σε θέση:

- να αναζητά και να αξιοποιεί κατάλληλα πληροφορίες από τη σχετική επιστημονική βιβλιογραφία και αρθρογραφία
- να αξιοποιεί τις γνώσεις του/της από τη φοίτηση στο ΠΜΣ και να αναπτύσσει συνθετική ικανότητα
- να διατυπώνει ερευνητικά ερωτήματα και να συνθέτει ένα πλαίσιο διερεύνησης του θέματος
- να διαχειρίζεται με κατάλληλα εργαλεία στοιχεία και ποσοτικά δεδομένα
- να εφαρμόζει κατάλληλες μεθόδους ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας
- να αναλύει και να παρουσιάζει τα δεδομένα της έρευνας χρησιμοποιώντας κατάλληλα και συναφή εργαλεία με το θέμα της εργασίας
- να συνθέτει τα ευρήματα της επιστημονικής βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας
- να διατυπώνει ορθά συμπεράσματα και τεκμηριωμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση των ερευνητικών ερωτημάτων
- να διατυπώνει προτάσεις και να λαμβάνει αποφάσεις
- να συνθέτει ή συγγράφει ένα επιστημονικό κείμενο
- να οργανώνει και να παρουσιάζει προφορικά το θέμα της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.

3. Δομή διπλωματικής εργασίας

Στην υποβολή της πρότασης για εκπόνηση διπλωματικής εργασίας πρέπει να περιλαμβάνονται τα εξής:

1. Τίτλος του θέματος
2. Σύντομη περιγραφή του θέματος
3. Εξήγηση της σημασίας του θέματος και δικαιολόγηση του ενδιαφέροντος του/της φοιτητή/τριας για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας
4. Ενδεικτικός πίνακας περιεχομένων
5. Περιγραφή των μεθόδων συλλογής δεδομένων και της ακολουθούμενης μεθοδολογίας
6. Θεματικό πεδίο του θέματος

Η τελική δομή της διπλωματικής εργασίας θα πρέπει να είναι η εξής:

1. Εξώφυλλο
2. Περίληψη (στην ελληνική)
3. Περίληψη (στην αγγλική)
4. Περιεχόμενα
5. Ευχαριστίες (προαιρετικό)
6. Κύριο μέρος της εργασίας – Κεφάλαια
  - i. Εισαγωγή
  - ii. Κεφάλαιο Ένα
  - iii. Κεφάλαιο Δύο, κλπ.
  - iv. Συμπεράσματα
7. Βιβλιογραφία

8. Γλωσσάριο (όπου απαιτείται)
9. Παραρτήματα

Πιο συγκεκριμένα, μια ενδεικτική δομή μπορεί να είναι η ακόλουθη:

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα διαγραμμάτων (Table of figures)

Ευχαριστίες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1. Γενική ανασκόπηση και στόχοι της εργασίας
  - 1.1 Το αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας
  - 1.2 Ερωτήματα της έρευνας
  - 1.3 Στόχοι της διπλωματικής εργασίας
  - 1.4 Μεθοδολογία της έρευνας
  - 1.5 Συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας και η συνεισφορά της στην επιστήμη
  - 1.6 Ενδεικτική βιβλιογραφία - λοιπές πηγές
  - 1.7 Δομή της διπλωματικής εργασίας
2. Βιβλιογραφική ανασκόπηση
3. Τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου
4. Ευρωπαϊκή διάσταση του θέματος
5. Διαχρονική ανάλυση του θέματος με χρήση πινάκων
6. Μεθοδολογία και αποτελέσματα της έρευνας
  - 6.1 Συμπεράσματα έρευνας
7. Γενικά συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας

Παράρτημα

Μορφή Ερωτηματολογίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

4. Οδηγίες, δομή και περιορισμοί

Κάθε διπλωματική εργασία θα πρέπει να συνοδεύεται από μια σύντομη περίληψη 300 λέξεων στην ελληνική. Η διπλωματική εργασία πρέπει να είναι στο ελάχιστο 10.000 λέξεις και στο μέγιστο 30.000 λέξεις. Όσον αφορά τη συγγραφή της διπλωματικής εργασίας, πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο η δομή που παρουσιάστηκε παραπάνω όσο και τα ακόλουθα σημεία:

· Η γραμματοσειρά που χρησιμοποιείται πρέπει να είναι Times New Roman ή Arial ή Verdana ή Calibri. Το μέγεθος της γραμματοσειράς προσδιορίζεται ως εξής:

· Τίτλος Κεφαλαίου: 16 bold

· Τίτλος ενοτήτων: 14 bold

· Τίτλος υποενοτήτων: 12 bold

· Κείμενο: 12

· Λεξάντες εικόνων/πινάκων/διαγραμμάτων: 10 bold (στοίχιση στο μέσο κάτω από την εικόνα/πίνακα/διάγραμμα)

· Spacing (1,5 ή 2)

· Πλήρης στοίχιση (justified text)

· Η αρίθμηση των σελίδων πρέπει να είναι συνεχής και κάτω στην εξωτερική πλευρά της σελίδας.

· Η κάθε παράγραφος θα πρέπει να ξεκινά σε νέα γραμμή και να αφήνει στην αρχή της κενό περίπου τριών χαρακτήρων (0,63 cm).

· Η διπλωματική εργασία τυπώνεται σε λευκό χαρτί μεγέθους A4 με αριστερό/δεξιό περιθώριο 2,54 cm, και επάνω/κάτω περιθώριο 2,54 cm. Το διάστιχο πρέπει να είναι 1,5 και η στοίχιση να είναι πλήρης (justified).

· Όταν χρησιμοποιούνται διαγράμματα, εικόνες ή πίνακες τα οποία δεν προκύπτουν από τα αποτελέσματα της εργασίας, πρέπει να αναφέρεται και η πηγή τους [όπως για παράδειγμα:

Πηγή: World Organisation (2017), με γραμματοσειρά μεγέθους 10, στοίχιση στο μέσο κάτω από τη λεζάντα].

- Κάθε εικόνα, διάγραμμα ή πίνακας πρέπει να σχολιάζεται και να αναφέρεται στο κείμενο.
- Εάν πρέπει να παραπεμφθεί ο αναγνώστης σε Παράρτημα, αυτό πρέπει να αναφερθεί (για παράδειγμα: «..., που παρουσιάζεται αναλυτικά στο Παράρτημα Α»). Το εξώφυλλο του κειμένου έχει ειδική μορφή και περιλαμβάνει τον τίτλο της διπλωματικής εργασίας, τη σχολή (Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών), το Τμήμα ΔΕΣ, το πρόγραμμα σπουδών, τα ονόματα του/της φοιτητή/τριας και του/της επιβλέποντος/ουσας καθηγητή/τριας, το ακαδημαϊκό έτος και το μήνα υποβολής της διπλωματικής εργασίας. Στο εξώφυλλο περιλαμβάνεται το όνομα του Πανεπιστημίου, του Τμήματος, ο τίτλος του ΠΜΣ, το θέμα της εργασίας, ο/η επιβλέπων/ουσα καθηγητής/τρια και το μέλος της εξεταστικής επιτροπής, το ονοματεπώνυμο του/της συγγραφέα/ως και το ακαδημαϊκό έτος κατά το οποίο εκπονήθηκε η εργασία.

Πνευματικά δικαιώματα (υποχρεωτικά): Η πολιτική του Τμήματος σχετικά με τα ζητήματα κυριότητας των πνευματικών δικαιωμάτων για τις εργασίες ακολουθεί τη διεθνή πρακτική. Η σημείωση για τα πνευματικά δικαιώματα αναγράφεται στην πίσω σελίδα του εξωφύλλου, σύμφωνα με το πρότυπο που παρατίθεται σχετικά στο Παράρτημα. Οι φοιτητές/τριες πρέπει να το αντιγράψουν και να το συμπληρώσουν, μαζί με ηλεκτρονική υπογραφή και αναγραφή του ονοματεπώνυμου με τις κατάλληλες ακόλουθες πληροφορίες, όπως:

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.»

Αφιέρωση (προαιρετικά): Η αφιέρωση γράφεται στην τρίτη σελίδα (πριν τον πίνακα περιεχομένων), σε πεζά πλάγια στο πάνω δεξιά μέρος της σελίδας (Times New Roman ή Arial ή Verdana ή Calibri 12+italic, στοίχιση δεξιά).

Τονίζεται ότι η διπλωματική εργασία, όπως κάθε επιστημονική εργασία, πρέπει να ορίζει με σαφήνεια και ακρίβεια τα ερωτήματα στα οποία στοχεύει να απαντήσει, να ανιχνεύει εναλλακτικές απαντήσεις στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, να συνδέει την αναζήτηση και επεξεργασία του εμπειρικού υλικού (αν υπάρχει) με τα ερωτήματα αυτά, και τέλος, να καθιστά σαφή τη συμβολή της εργασίας στην απάντηση των ερωτημάτων και τα πρωτότυπα στοιχεία που συνεισφέρει στην υπάρχουσα βιβλιογραφία.

5. Οδηγός μιας αποτελεσματικής δομής

Αρχικά, η αναζήτηση θέματος είναι το πρώτο βήμα στη διαδικασία εκπόνησης μιας διπλωματικής εργασίας. Το αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας θα πρέπει να αφορά σύγχρονα θέματα και να είναι συναφές με το αντικείμενο του ΠΜΣ. Η φύση του θέματος θα πρέπει να προσδίδει πρωτοτυπία στη διπλωματική εργασία, γεγονός που θα συμβάλει στη σπουδαιότητά της. Πηγές άντλησης θεμάτων αποτελούν οι διαλέξεις στο πλαίσιο του ΠΜΣ, οι γραπτές εργασίες, οι συζητήσεις με διδάσκοντες/ουσες του ΠΜΣ, τον Ακαδημαϊκό Σύμβουλο/Σύμβουλο Σπουδών ή με στελέχη επιχειρήσεων, η βιβλιογραφία, η επικαιρότητα ή προσωπικά ενδιαφέροντα. Ο/Η φοιτητής/τρια προβαίνει στην ανάλυση του θέματος της διπλωματικής εργασίας με βάση την ενδελεχή μελέτη της βιβλιογραφίας και την επιλογή των κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων. Προσδιορίζονται εξ αρχής τα κύρια σημεία της δομής της εργασίας, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα, οι πιθανές πηγές βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης, η μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος, το χρονοδιάγραμμα εκπόνησης και τυχόν περιορισμοί της εργασίας.

5.1. Τίτλος της πτυχιακής εργασίας

Ο τίτλος συνιστάται να αποτελείται από 10 ως 15 λέξεις και θα πρέπει να κάνει μια περίληψη της κεντρικής ιδέας της εργασίας με απλό, ξεκάθαρο και πλήρη τρόπο. Ο τίτλος δεν πρέπει να είναι γενικός ή αόριστος, αλλά ούτε και να περιλαμβάνει λέξεις που δεν προσθέτουν στην κατανόηση του θέματος της εργασίας, αλλά απλά αυξάνουν το μέγεθός του.

5.2. Περίληψη

Πρόκειται για μια σύντομη (ιδανικά μια παράγραφος που κυμαίνεται από 200 ως 300 λέξεις και σίγουρα όχι περισσότερο από μια σελίδα) ανακεφαλαίωση των περιεχομένων της πτυχιακής εργασίας. Θα πρέπει να είναι ακριβής, ανεξάρτητη, περιεκτική, συγκεκριμένη και κατανοητή και να απεικονίζει τον στόχο και το περιεχόμενο της εργασίας. Περιλάβετε τα πιο σημαντικά ευρήματα ή συμπεράσματα, καθώς και τη σχέση τους με το θεωρητικό πρόβλημα. Μην επεκτείνεστε στα δευτερεύοντα συμπεράσματα. Μια συμβουλή σχετικά με την περίληψη είναι να γράφεται τελευταία αν και παρουσιάζεται στην αρχή της εργασίας. Στην ίδια σελίδα προτείνεται να αναγράφονται 3-4 λέξεις-κλειδιά για σκοπούς βιβλιογραφικής αποδελτίωσης.

5.3. Περιεχόμενα και Πρόλογος

Ο κατάλογος περιεχομένων περιλαμβάνει τις ενότητες και τις υποενότητες της πτυχιακής εργασίας με την αριθμημένη σελίδα έναρξής τους. Ο πρόλογος είναι η κατεξοχήν «προσωποποιημένη» ενότητα της διπλωματικής εργασίας. Εδώ, για παράδειγμα, μπορούν να αναφερθούν τα κίνητρα ή τα κριτήρια επιλογής του συγκεκριμένου θέματος προς διερεύνηση.

5.4. Εισαγωγή

Η εισαγωγή είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό τμήμα της εργασίας διότι σε αυτήν αναφέρονται:

1. Ποιο ενδιαφέρον παρουσιάζει το θέμα, δηλαδή γιατί επελέγη, δεδομένου ότι κάθε εργασία πρέπει να είναι πρωτότυπη και να μην αποτελεί απλή συρραφή αποσπασμάτων άλλων κειμένων.
2. Την υπόθεση εργασίας, δηλαδή από ποια παραδοχή ξεκινά και πού θέλει να καταλήξει ο συγγραφέας, με άλλα λόγια τι θέλει να αποδείξει.
3. Τα βήματα τα οποία θα κάνει για να καλύψει την απόσταση από την αρχική παραδοχή μέχρι το συμπέρασμα, δηλαδή να παρουσιάσει τα κεφάλαια που θα απαρτίζουν την εργασία (βλέπε πλάνο), τα οποία θα πρέπει να έχουν λογική σχέση μεταξύ τους.

Δεν πρέπει να λείπουν από την εισαγωγή τα ακόλουθα:

- 1.1 Το αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας.
- 1.2 Ερωτήματα της έρευνας.
- 1.3 Στόχοι της διπλωματικής εργασίας.
- 1.4 Μεθοδολογία της έρευνας.
- 1.5 Συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας και η συνεισφορά της στην επιστήμη.
- 1.6 Ενδεικτική βιβλιογραφία - λοιπές πηγές.
- 1.7 Δομή της διπλωματικής εργασίας.

Εκτιμάται ότι η εισαγωγή δεν πρέπει να ξεπερνά τις 6 σελίδες. Κατά συνέπεια, η εισαγωγή πρέπει να περιλαμβάνει μια περιγραφή του προβλήματος και μια περιληπτική παρουσίαση της προσέγγισης που ακολουθείται. Στην εισαγωγή θα πρέπει σύντομα, αλλά περιεκτικά, να αναφέρονται:

- Ο προσδιορισμός του προβλήματος της διπλωματικής εργασίας (1 παράγραφος).
- Η σχετική διεθνής εμπειρία στην προσέγγιση και λύση του προβλήματος (1 παράγραφος).
- Ο σκοπός και οι στόχοι της διπλωματικής εργασίας (1 παράγραφος).
- Η περιγραφή της γενικής μεθοδολογίας, της μεθόδου, της προσέγγισης της διπλωματικής εργασίας (δηλαδή ο συνδυασμός «πρόβλημα – θεωρία – μέθοδος») (2 παράγραφοι).
- Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων που θα ακολουθήσουν (μέγιστο 1 παράγραφος για κάθε κεφάλαιο).

Προς το τέλος ή ακριβώς στο τέλος της εισαγωγής θα πρέπει να αναφερθούν οι ερευνητικές υποθέσεις ή τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι υποθέσεις είναι συγκεκριμένες προβλέψεις για αναμενόμενα αποτελέσματα, ενώ τα ερευνητικά ερωτήματα είναι πιο γενικά και δηλώνουν μια διερευνητική διάθεση εκ μέρους του ερευνητή. Καλό είναι οι υποθέσεις να διατυπώνονται με όσο πιο σαφή τρόπο γίνεται και να συνοδεύονται από μια σύντομη αιτιολόγηση.

5.5 Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Σκοπός της βιβλιογραφικής ανασκόπησης είναι να δείξει ο/η φοιτητής/τρια στον/στην αναγνώστη/τρια (και κατά πρώτο λόγο στον/στην επιβλέποντα/ουσα καθηγητή/τρια) ότι έχει διαβάσει και κατανοήσει τις έως τώρα δημοσιευμένες εργασίες σχετικά με ένα θέμα ή ερώτημα του πεδίου του. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι η βιβλιογραφική ανασκόπηση δεν πρέπει να είναι απλά μια περιγραφή, σε μορφή περιλήψεων, του τι έχουν δημοσιεύσει άλλοι ερευνητές αλλά μια κριτική συζήτηση (δηλ. μια εις βάθος αξιολόγηση) διαφορετικών επιχειρημάτων, θεωριών και προσεγγίσεων στο θέμα που διαπραγματεύεται η διπλωματική εργασία. Πρέπει να είναι μια σύνθεση και ανάλυση της σχετικής βιβλιογραφίας, συνδεδεμένη με το σκοπό και το συλλογισμό του/της φοιτητή/τριας. Μια καλή βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι κριτική, επισημαίνει πεδία αμφισβήτησης, εγείρει ερωτήματα και αναγνωρίζει σημεία που χρήζουν μελλοντικής έρευνας.

5.6. Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία πρέπει να ανταποκρίνεται πλήρως στα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα και να συνοδεύεται από σαφή, επαρκή και τεκμηριωμένη αιτιολόγηση των μεθοδολογικών επιλογών. Εφόσον πρόκειται για πρωτογενή έρευνα με συλλογή και επεξεργασία δεδομένων και όχι απλώς για μια βιβλιογραφική εργασία, είναι απαραίτητο να περιγράφονται αναλυτικά όλες οι πτυχές της μεθοδολογίας σε ξεχωριστά υποκεφάλαια (διαδικασία επιλογής και χαρακτηριστικά του δείγματος των συμμετεχόντων, διαδικασία και τεχνικές/εργαλεία συλλογής δεδομένων, στρατηγική και μέθοδοι ανάλυσης δεδομένων) με διαφάνεια, λεπτομέρεια και ακρίβεια. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφονται ο πληθυσμός της έρευνας, το δείγμα, ο τρόπος επιλογής του, τα μέσα συλλογής των δεδομένων, ο τρόπος κατασκευής και διακίνησής τους, το εάν έγινε ή όχι πιλοτική έρευνα, οι μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης των δεδομένων, το πλαίσιο και ο τρόπος ερμηνείας τους, καθώς και σαφής τεκμηρίωση της επιλογής της παραπάνω μεθοδολογίας. Τέλος, χρειάζεται να γίνεται αναφορά σε ζητήματα δεοντολογίας της έρευνας.

5.6.1 Συμμετέχοντες

Εφόσον πρόκειται για πρωτογενή έρευνα με συλλογή και επεξεργασία δεδομένων, θα πρέπει να υπάρχει ένα μέρος με τίτλο «Συμμετέχοντες». Σ' αυτό το μέρος περιγράφεται με λεπτομέρεια ο αριθμός, το φύλο και η ηλικία των συμμετεχόντων, καθώς και όλα τα σχετικά με την έρευνα χαρακτηριστικά τους. Επίσης αναφέρονται η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε, τα κίνητρα που δόθηκαν στους συμμετέχοντες καθώς και τα μέτρα που

τυχόν ελήφθησαν για να ελεγχθεί το πιθανό σφάλμα από τις διαφορές μεταξύ των ατόμων. Σε αυτό το δεύτερο μέρος της μεθόδου παρουσιάζονται τα μέσα (π.χ. ερωτηματολόγια, ψυχομετρικά τεστ κλπ.) που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων. Επίσης, γίνεται αναφορά σε κάθε μέσο που χρησιμοποιήθηκε και μια λεπτομερής παρουσίαση αναφορικά με το τι μετρά, πώς το μετρά, καθώς και όλα τα ψυχομετρικά του χαρακτηριστικά (δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας). Επιπρόσθετα, θα πρέπει για κάθε εργαλείο να παρατίθεται πλήρης βιβλιογραφική παραπομπή (π.χ. συγγραφέας/είς, τίτλος, ημερομηνία έκδοσης). Σε περίπτωση που έχουν χρησιμοποιηθεί εργαλεία τα οποία δεν έχουν δημοσιευθεί προηγουμένως, θα πρέπει να γίνει λεπτομερής παρουσίαση των βημάτων που ακολουθήθηκαν για την κατασκευή τους, καθώς και να παρουσιαστούν τα βασικά τους ψυχομετρικά χαρακτηριστικά που τεκμηριώνουν την επιστημονική τους ορθότητα.

5.6.2 Μέσα συλλογής δεδομένων

Σε αυτό το μέρος γίνεται ολοκληρωμένη περιγραφή του υλικού (ερωτηματολόγια, τεστ, κ.λπ.) που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας. Στις περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκαν αυτοσχέδια ερωτηματολόγια για την πραγματοποίηση της έρευνας, πρέπει να γίνει αναφορά στη διαδικασία κατασκευής τους και στον έλεγχο των ψυχομετρικών τους χαρακτηριστικών (π.χ., αξιοπιστία, εγκυρότητα). Τα αυτοσχέδια ερωτηματολόγια παρατίθενται σε παράρτημα στο τέλος της διπλωματικής εργασίας.

5.7. Κεφάλαια του θεωρητικού μέρους

Περιλαμβάνει το εννοιολογικό πλαίσιο και τις θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για το θέμα καθώς και τα σχετικά ερευνητικά ευρήματα. Προϋποθέτει βιβλιογραφική ανασκόπηση εστιασμένη και ενημερωμένη από την πρόσφατη ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, η οποία πρέπει να στηρίζεται σε μεγάλου εύρους και σχετικές με το θέμα πρωτογενείς πηγές (πρωτότυπα επιστημονικά άρθρα). Οι συνδέσεις με το θέμα πρέπει να είναι απόλυτα ευκρινείς και ισχυρές και να καλύπτουν επαρκώς όλες τις πτυχές του. Η ανασκόπηση των ερευνών δεν πρέπει να είναι περιγραφική/παραθετική, αλλά να παρουσιάζεται συνθετικά και με κριτική ματιά, ενώ οι προσωπικές απόψεις – όταν χρησιμοποιούνται – πρέπει να ξεχωρίζουν από τα συμπεράσματα ερευνών ή τις καθιερωμένες θεωρίες. Τα κεφάλαια και υποκεφάλαια αυτά πρέπει να είναι δομημένα με τρόπο ώστε να οδηγείται ο αναγνώστης σταδιακά από τις κεντρικές έννοιες και τις θεωρίες στα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας, που προκύπτουν ως κενά στην υπάρχουσα γνώση. Το θεωρητικό μέρος μπορεί να περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα κεφάλαια, με συγκεκριμένο τίτλο το καθένα, ο οποίος θα ανταποκρίνεται στο θέμα που ανασκοπείται/εξετάζεται κάθε φορά. Κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει σαφώς προσδιορισμένες ενότητες και υποενότητες, που είναι αριθμημένες και φέρουν και αυτές τίτλο. Τα κεφάλαια του θεωρητικού μέρους κάνουν ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας (θεωρητικής και ερευνητικής) σχετικά με το θέμα της διπλωματικής εργασίας. Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, πληροφορίες σχετικά με το ‘τι γράφτηκε’ και ‘τι έχει βρεθεί σε έρευνες’, από ‘ποιούς και πότε’ πάνω στο θέμα της έρευνας.

Για τη διαμόρφωση του θεωρητικού μέρους της εργασίας, ο/η φοιτητής/τρια μπορεί να ανατρέξει σε διάφορες πηγές είτε μέσω της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου είτε μέσω άλλων πηγών, όπως Google Scholar, Academia, Research Gate κ.ά. Μετά τη συλλογή του υλικού, ο/η φοιτητής/τρια αναπροσαρμόζει κατάλληλα και καθιστά πιο λεπτομερή τη δομή της εργασίας, προκειμένου να προχωρήσει στη συγγραφή της με μεγαλύτερη ακρίβεια και αποτελεσματικότητα.

5.8. Κριτική ανάλυση αποτελεσμάτων

Μια πρώτη θεώρηση είναι το αν τα αποτελέσματα στηρίζουν ή όχι την αρχική υπόθεση, δηλαδή τις προκαταρκτικές προβλέψεις του/της ερευνητή/τριας αν πρόκειται για πρωτογενή έρευνα. Το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι: τα αποτελέσματα στηρίζουν την

υπόθεση εργασίας; Η κριτική ανάλυση αποτελεσμάτων είναι επίσης το μέρος όπου εκτιμάται η πιθανή σχέση και σημασία των αποτελεσμάτων σε σύγκριση με τις εκφραζόμενες απόψεις άλλων συγγραφέων (ιδιαίτερα σε σχέση με τα ευρήματα που έχουν παρουσιαστεί στην εισαγωγή της εργασίας) και όπου, επιπλέον, αναφέρονται τα όποια συμπεράσματα που, κατά τη γνώμη του συγγραφέα, μπορούν να εξαχθούν από τη μελέτη του. Τέλος, μπορεί ενδεχομένως να περιλαμβάνονται και κάποιες προτάσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος, το οποίο πραγματεύεται η εργασία.

5.9. Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα είναι η ολοκλήρωση μιας διπλωματικής εργασίας και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν περίληψη των όσων έχουν γραφτεί μέχρι τώρα. Επίσης, τα συμπεράσματα δεν αποτελούν πεδίο γενικόλογων διαπιστώσεων ή ευχολογίων. Αντίθετα, τα συμπεράσματα πρέπει να έχουν καταληκτικό χαρακτήρα, δηλαδή να παρουσιάζουν ένα ολοκληρωμένο και ευρύτερο νόημα, το οποίο να προκύπτει αβίαστα από τα όσα έχουν αναφερθεί και αναλυθεί στο κυρίως μέρος. Στην τελευταία παράγραφο ενδείκνυται να γίνεται αναφορά σε πιθανή συνέχεια της εργασίας («μελλοντική έρευνα»): τι θα μπορούσε να γίνει στη συνέχεια από μεθοδολογικής και θεωρητικής πλευράς, καθώς και μια πιθανή διεύρυνση της θέσης του/της συγγραφέα/ως που εμφανίζεται στην διπλωματική εργασία, συλλογή και επεξεργασία βάσεων δεδομένων, πρακτική κλπ. Είναι επίσης το μέρος όπου εκτιμάται η πιθανή σχέση και σημασία των αποτελεσμάτων σε σύγκριση με τις εκφραζόμενες απόψεις άλλων συγγραφέων (ιδιαίτερα σε σχέση με τα ευρήματα που έχουν παρουσιαστεί στην εισαγωγή της εργασίας) και όπου, επιπλέον, αναφέρονται τα όποια συμπεράσματα που, κατά τη γνώμη του/της συγγραφέα/ως μπορούν να εξαχθούν από τη μελέτη του/της. Προηγουμένως έχει απαντηθεί το ερώτημα «ποια είναι τα ευρήματα». Εδώ παρουσιάζονται τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν σε αντιστοιχία προς τα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί στην εισαγωγή. Τα δεδομένα παρουσιάζονται με στατιστικούς όρους και μεθόδους, σε μορφή περίληψης συνήθως και χωρίς ερμηνείες για τη σημασία τους. Στην περιληπτική παρουσίαση των δεδομένων περιέχονται πίνακες, σχήματα και γραφικές παραστάσεις. Επιπλέον, σε αυτό το τμήμα παρουσιάζονται και οι στατιστικοί υπολογισμοί. Τα συμπεράσματα θα πρέπει να έχουν τη μορφή σύντομου και σαφούς συνεχόμενου κειμένου και όχι ασύνδετων παραγράφων. Αν περιλαμβάνονται πίνακες και σχήματα, πρέπει να γίνεται αναφορά σε αυτά μέσα στο κείμενο (π.χ. «βλ. Πίνακα 3»). Οι πίνακες και τα σχήματα πρέπει να χρησιμοποιούνται με φειδώ, με σκοπό να συμπληρώνουν το κείμενο και όχι να το αντικαθιστούν.

5.10. Βιβλιογραφία

Η βιβλιογραφία ξεκινάει σε καινούρια σελίδα. Η βιβλιογραφία παρατίθεται κατά αλφαβητική σειρά. Η βιβλιογραφία τοποθετείται στο τέλος της διπλωματικής εργασίας και καταγράφονται σ' αυτήν όλες οι αναφορές που χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία. Εάν υπάρχουν παραρτήματα, αυτά παρατίθενται στο τέλος του κειμένου της εργασίας και οι τίτλοι τους αναφέρονται στα περιεχόμενα. Η βιβλιογραφία χωρίζεται σε ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση και κάθε μία από τις δύο χωρίζεται σε:

A) βιβλία

B) άρθρα επιστημονικών περιοδικών

Γ) περιοδικές εκδόσεις

Δ) πηγές από το Διαδίκτυο.

Ενδεικτικά, η βιβλιογραφία – ελληνική ή ξένη – γράφεται ως εξής:

Harvard method of listing references at the end of the text

A book by a single author:

Seedhouse, D. (1997) *Health promotion: philosophy, prejudice and practice*. Chichester, John Wiley.

A book by two authors:

Burns, Nancy and Grove, Susan K. (1997) *The practice of nursing research: conduct, critique & utilization*. 3rd edition. London, Saunders.

A book by more than two authors:

Mares, Penny et al. (1995) *Health care in multiracial Britain*. Cambridge, Health Education Council.

A chapter in a book:

Weir, Pauline (1995) Clinical practice development role: a personal reflection. In: K. Kendrick et al. (eds) *Innovations in nursing practice*. London, Edward Arnold, p. 5- 22.

An article in a journal:

Alien, A. (1993) Changing theory in nursing practice. *Senior Nurse*, 13(1), p. 43-5.

An article in a newspaper:

White, M. (1998) £68m to cut NHS waiting lists. *Guardian*, Monday May 18 1998, p. 8.

If no author name is given then anon should be used instead.

Anon (1998) Schemes to boost dental care. *Guardian*, Monday May 18 1998, p.8.

A secondary reference:

Fiedler, F. and Chemers, M. (1974) *Leadership and effective management*. Glenview, Illinois, Scott Foresman & Co. Cited in: Douglass, Laura Mae (1996) *The effective nurse: leader and manager*. 5th edition. St. Louis, Missouri, Mosby.

Citing electronic sources of information

University of Sheffield. Library. (1997) *Writing a bibliography*. ML-RS11. [online] Sheffield, University of Sheffield. Available from: <http://www.shef.ac.uk/library/libdocs/ml-rs11.html> [Accessed 9th June 1998].

6. Τρόπος βαθμολόγησης διπλωματικών εργασιών

Κάτω του 5	5-6.4	6.5-7.9	8-9.4	9.5-10
<p>☐ Η διπλωματική εργασία είναι ανεπαρκής για μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Δεν έχει την κατάλληλη δομή και μεθοδολογία.</p> <p>☐ Απαιτεί σημαντική βελτίωση ώστε να είναι αποδεκτή.</p> <p>☐ Ο γραπτός λόγος είναι φτωχός και με πολλά λάθη.</p> <p>☐ Υπάρχει εκτεταμένη λογοκλοπή.</p>	<p>☐ Η διπλωματική εργασία είναι επαρκής για μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Έχει την κατάλληλη δομή και μεθοδολογία.</p> <p>☐ Η διπλωματική εργασία είναι περιεκτική, χωρίς να έχει μια πρωτότυπη συμβολή στον τομέα μελέτης.</p> <p>☐ Η εφαρμοζόμενη μεθοδολογία είναι σχεδόν η βασική για το επίπεδο σπουδών.</p> <p>☐ Το έγγραφο τηρεί εν μέρει τις ακαδημαϊκές προδιαγραφές του οδηγού εκπόνησης διπλωματικών και τα πρότυπα μορφοποίησης.</p> <p>☐ Ο γραπτός λόγος παρουσιάζει σημάδια απροσεξίας και θα μπορούσε να βελτιωθεί σημαντικά.</p>	<p>☐ Η διπλωματική εργασία πληροί τις προδιαγραφές μιας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Έχει καλή δομή και μεθοδολογία.</p> <p>☐ Η διπλωματική εργασία είναι περιεκτική και έχει κάποια στοιχεία πρωτότυπης συμβολής στον τομέα μελέτης.</p> <p>☐ Η εφαρμοζόμενη ποιοτική ή ποσοτική μεθοδολογία είναι επαρκής για το επίπεδο σπουδών (π.χ. βιβλιογραφική ανασκόπηση, περιγραφικά στατιστικά).</p> <p>☐ Το έγγραφο τηρεί όλες τις ακαδημαϊκές προδιαγραφές του οδηγού εκπόνησης διπλωματικών εργασιών και τα πρότυπα μορφοποίησης.</p> <p>☐ Ο γραπτός λόγος δεν έχει λάθη.</p>	<p>☐ Η διπλωματική εργασία είναι επιστημονικά περιεκτική και περιέχει πρωτότυπη συμβολή στον τομέα μελέτης.</p> <p>☐ Η εφαρμοζόμενη ποιοτική ή ποσοτική μεθοδολογία είναι επαρκής για το επίπεδο σπουδών.</p> <p>☐ Το έγγραφο τηρεί όλες τις ακαδημαϊκές προδιαγραφές του οδηγού εκπόνησης διπλωματικών εργασιών και τα πρότυπα μορφοποίησης.</p> <p>☐ Ο γραπτός λόγος δεν έχει λάθη.</p>	<p>☐ Η διπλωματική εργασία είναι άριστη και συμβάλλει σημαντικά στον τομέα μελέτης.</p> <p>☐ Η εφαρμοζόμενη ποιοτική ή ποσοτική μεθοδολογία υπερβαίνει τις προσδοκίες για το επίπεδο σπουδών.</p> <p>☐ Το έγγραφο τηρεί όλες τις ακαδημαϊκές προδιαγραφές του οδηγού εκπόνησης διπλωματικών εργασιών και τα πρότυπα μορφοποίησης.</p> <p>☐ Ο γραπτός λόγος είναι άριστος.</p>
Ερμηνεία και σκοπός διπλωματικής	7-10 Εξαιρετικό. Το θέμα έχει κατάλληλο εύρος και καλύπτει όλο το σκοπό της διπλωματικής και του θέματος που επιλέχθηκε. Σχεδόν όλα τα σημαντικά σημεία καλύπτονται.	6-6.9 Καλή προσπάθεια να καλυφθεί το εύρος του θέματος της διπλωματικής εργασίας. Τα περισσότερα σημεία-κλειδιά καλύπτονται.	5-5.9 Προσπάθεια να καλυφθεί το εύρος του θέματος, όμως υπάρχουν κάποιες παραλείψεις/παραινότητες.	
Κατανόηση του θέματος	Άριστη κατανόηση και παράθεση των σχετικών θεμάτων. Διορατικότητα και καλή πληροφόρηση. Καλή γνώση των διαφορετικών διαστάσεων και της πολυπλοκότητας του θέματος.	Σαφής γνώση και παράθεση των σχετικών θεμάτων. Μερική γνώση των διαφορετικών διαστάσεων και της πολυπλοκότητας του θέματος.	Δείχνει γνώση των θεμάτων, αλλά όχι μεγαλύτερη από αυτή που προκύπτει από μια πρόχειρη έρευνα της βιβλιογραφίας.	
Χρήση βιβλιογραφίας	Εξαιρετική χρήση των στοιχείων για την υποστήριξη των επιχειρημάτων.	Καλή χρήση των στοιχείων για την υποστήριξη των επιχειρημάτων.	Επαρκής χρήση των στοιχείων για την υποστήριξη των επιχειρημάτων.	
Αξιολόγηση και σύνθεση των στοιχείων	Άριστο επίπεδο της αξιολόγησης και της σύνθεσης του βασικού υλικού.	Μερική αξιολόγηση και σύνθεση του βασικού υλικού.	Ανεπαρκής αξιολόγηση του βασικού υλικού.	
Κριτική ανάλυση	Πολύ υψηλό επίπεδο κριτικής ανάλυσης χρησιμοποιώντας κατάλληλο εννοιολογικό πλαίσιο. Αναμφισβήτητη και αμερόληπτη προσέγγιση. Σαφή στοιχεία ανεξάρτητης σκέψης.	Υψηλό επίπεδο κριτικής ανάλυσης χρησιμοποιώντας κατάλληλο εννοιολογικό πλαίσιο. Μερική αμφισβήτηση των πηγών.	Χρησιμοποιεί κατάλληλο εννοιολογικό πλαίσιο. Προσπάθειες ανάλυσης, αλλά με μερικές παραλείψεις ή/και λάθη.	
Δομή, λογική ανάλυση	Επιχειρήματα πολύ σαφώς δομημένα και λογικά ανεπτυγμένα.	Επιχειρήματα σαφώς δομημένα και λογικά ανεπτυγμένα.	Επιχειρήματα αρκετά ξεκάθαρα, αλλά ελλιπώς ανεπτυγμένα.	
Συμπεράσματα	Εξαιρετικά.	Πολύ καλά. Συγκεντρώνει βασικά	Τα συμπεράσματα δεν	

	Συγκεντρώνει διάφορα σημεία και προσδιορίζει βασικά ζητήματα και λύσεις.	σημεία.	αντικατοπτρίζουν το σκεπτικό της διπλωματικής εργασίας.
Ερμηνεία και σκοπός διπλωματικής	4.5-4.9 Ελλιπής προσπάθεια να καθοριστεί το εύρος του θέματος με πολλές παραλείψεις ή/και παρανοήσεις.	4-4.4 Ανεπαρκής προσπάθεια να καθοριστεί το εύρος του θέματος της διπλωματικής εργασίας.	1-3.9 Καμία προσπάθεια να καθοριστεί το εύρος του θέματος.
Κατανόηση του θέματος	Η εργασία δείχνει κατανόηση του θέματος αλλά σε επιφανειακό επίπεδο. Μερική γνώση των θεμάτων αλλά με κάποια σύγχυση. Κάποιο υλικό άσχετο με το θέμα.	Προβλέπει λίγα σχετικά ζητήματα αλλά επιφανειακά και με σύγχυση. Περισσότερο υλικό άσχετο με το θέμα.	Πολύ μικρή ή καθόλου κατανόηση των ζητημάτων που προκύπτουν από το θέμα της εργασίας ή που έχει παρανοηθεί. Περιεχόμενο σε μεγάλο βαθμό άσχετο.
Χρήση βιβλιογραφίας	Ανεπαρκής χρήση της βιβλιογραφίας.	Πολύ μικρή χρήση της βιβλιογραφίας.	Καμία αναφορά στη βιβλιογραφία.
Αξιολόγηση και σύνθεση των στοιχείων	Παρουσίαση στοιχείων με μικρή προσπάθεια αξιολόγησης και σύνθεσης.	Παρουσίαση στοιχείων με καμιά προσπάθεια αξιολόγησης και σύνθεσης.	Παρουσίαση στοιχείων με καμιά προσπάθεια αξιολόγησης και σύνθεσης.
Κριτική ανάλυση	Ελλιπής κατανόηση του εννοιολογικού πλαισίου. Πολύ περιγραφική ή/και επιφανειακή ανάλυση με παραλείψεις ή/και λάθη. Βασίζεται σε μη έγκυρες πηγές.	Πολύ ασθενής κατανόηση του εννοιολογικού πλαισίου. Πολύ αδύναμη ανάλυση με πολλά λάθη ή/και παραλείψεις.	Καμία κατανόηση του εννοιολογικού πλαισίου. Διπλωματική εργασία σχεδόν εξ ολοκλήρου περιγραφική. Καμία κατανόηση της ανάλυσης με πολλά λάθη ή/και παραλείψεις.
Δομή, λογική ανάλυση	Επιχειρήματα όχι ξεκάθαρα.	Επιχειρήματα συχνά μπερδεμένα και ελλιπώς αναπτυγμένα.	Μη λογική δομή.
Συμπεράσματα	Επιπόλαια συμπεράσματα.	Μη εμφανή συμπεράσματα.	Μη εμφανή συμπεράσματα.

Περίληψη	7-10 Πολύ σαφής παρουσίαση του θέματος.	6-6.9 Παρουσιάζει με σαφήνεια το θέμα.	5-5.9 Όχι ξεκάθαρη.
Ορθογραφία, γραμματική και συντακτικό	Πολύ υψηλό επίπεδο, αμελητέα λάθη.	Αποδεκτό επίπεδο, αμελητέα λάθη.	Λίγα λάθη-στίξη, λανθασμένη χρήση λέξεων, ορθογραφία, σύνταξη πρότασης.
Στυλ/Ύφος γραπτού λόγου	Πολύ αποτελεσματική χρήση της ελληνικής γλώσσας. Σαφές και εύκολο να διαβαστεί.	Αποτελεσματική χρήση της ελληνικής γλώσσας. Σαφές και εύκολο να διαβαστεί.	Ύφος γραπτού λόγου αποδεκτό.
Παρουσίαση πηγών και αναφορές	Καλή επιλογή πηγών και αναφορών. Σχετικές με το θέμα πηγές και παραδείγματα, με τις απαραίτητες αναφορές σαφώς απαριθμημένες.	Σχετικές με το θέμα πηγές και παραδείγματα, με τις απαραίτητες αναφορές σαφώς απαριθμημένες.	Μερική καλή χρήση πηγών και παραδειγμάτων σχετικών με το θέμα αλλά με ελλείψεις αναφορές. Περιστασιακά λάθη με ανύπαρκτες ή λανθασμένες παραπομπές και/ή βιβλιογραφικές καταχωρήσεις.
Έκταση εργασίας	Έκταση εργασίας εντελώς κατάλληλη.	Έκταση εργασίας κατάλληλη.	Ελάχιστη δυνατή έκταση.
Συνολική παρουσίαση	Εξαιρετική παρουσίαση. Προσεκτικά οργανωμένη και καλά παρουσιασμένη. Συγγραφή σύμφωνα με τον Οδηγό Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας.	Προσεκτικά οργανωμένη και καλά παρουσιασμένη. Συγγραφή σύμφωνα με τον Οδηγό Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας.	Γενικά ικανοποιητική παρουσίαση. Κάποια στοιχεία δεν είναι σύμφωνα με τον Οδηγό Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας.

Περίληψη	4.5-4.9 Όχι ξεκάθαρη	4-4.4 Απουσιάζει η περίληψη ή είναι ανεπαρκής.	1-3.9 Απουσιάζει η περίληψη ή είναι ανεπαρκής.
Ορθογραφία, γραμματική και συντακτικό	Μερικά ορθογραφικά λάθη. Η γραμματική και το συντακτικό χρειάζονται προσοχή.	Συχνά λάθη: στίξη, λανθασμένη χρήση λέξεων, ορθογραφία, σύνταξη πρότασης, χρήζουν επείγουσας προσοχής.	Συχνά ορθογραφικά λάθη. Η γραμματική και το συντακτικό κάνουν σημεία της εργασίας ακατανόητα.
Ύφος γραπτού λόγου	Το ύφος του γραπτού λόγου κάνει δύσκολη μερικές φορές την κατανόηση της εργασίας ή έχει ύφος προφορικού λόγου.	Το ύφος του γραπτού λόγου κάνει δύσκολη την κατανόηση της εργασίας ή έχει ύφος προφορικού λόγου.	Το ύφος του γραπτού λόγου κάνει την εργασία ακατανόητη σε μεγάλο μέρος.
Παρουσίαση πηγών και αναφορές	Επιφανειακή χρήση σχετικών πηγών και παραδειγμάτων και ελλιπείς αναφορές. Αρκετά λάθη στις παραπομπές, ανύπαρκτες ή λανθασμένες παραπομπές και/ή βιβλιογραφικές καταχωρήσεις.	Ελλιπής ή μη χρήση σχετικών πηγών και παραδειγμάτων · χωρίς αναφορές ή χωρίς εμφανή κατανόηση του συστήματος αναφορών. Περιστασιακές αναφορές μόνο.	Δεν υπάρχουν κατάλληλες αναφορές, παραπομπές ή βιβλιογραφία.
Έκταση εργασίας	Ελάχιστη δυνατή έκταση.	Σημαντικά μικρή έκταση.	Σημαντικά μικρή έκταση.
Συνολική παρουσίαση	Μη αποδεκτή παρουσίαση. Σελιδοποίηση, τίτλος, περιθώρια, παράγραφοι απαιτούν προσοχή.	Μη αποδεκτή παρουσίαση. Σελιδοποίηση, τίτλος, περιθώρια, παράγραφοι απαιτούν προσοχή.	Μη αποδεκτή παρουσίαση. Σελιδοποίηση, τίτλος, περιθώρια, παράγραφοι απαιτούν προσοχή.

7. Λογοκλοπή

Η λέξη λογοκλοπή (plagiarism) προέρχεται από τη λατινική λέξη *plagiarius*, που σημαίνει «απαγωγέας». Όταν κάποιος προβαίνει σε λογοκλοπή κλέβει κάποιον, όχι μόνο τις ιδέες του. Σε αυτό το πνεύμα, στο παρόν κείμενο θα βρείτε πληροφορίες για το περιεχόμενο του όρου «λογοκλοπή» και τρόπους με τους οποίους μπορεί ο/η φοιτητής/τρια να αποφύγει την λογοκλοπή. Η λογοκλοπή είναι η χρήση των ιδεών και των λέξεων τρίτων χωρίς αυτή να συνοδεύεται από ξεκάθαρη αναγνώριση της πηγής αυτής της πληροφορίας. Με τον όρο «ξεκάθαρη αναγνώριση» εννοούμε ότι η αναφορά ή παραπομπή πρέπει να γίνεται μέσα στο κείμενο ή στο κάτω μέρος της σελίδας ή στο τέλος του κειμένου και να αναφέρεται πλήρως η πηγή στο τέλος της εργασίας στη βιβλιογραφία. Σημειώνουμε πως δεν έχει καμία σημασία εάν η μη αναγνώριση της πηγής είναι εκούσια ή ακούσια. Κάθε έλλειψη αναγνώρισης, ακόμα και ακούσια, θεωρείται λογοκλοπή. Η λογοκλοπή δεν είναι ποτέ αποδεκτή στην ακαδημαϊκή γραφή. Κάθε μορφή πληροφορίας απαιτεί αναγνώριση (αναφορά με παραπομπή). Μια κοινή λανθασμένη αντίληψη είναι πως μόνο η ακριβής αντιγραφή λέξεων από μια έντυπη πηγή αποτελεί λογοκλοπή. Η απαίτηση αναγνώρισης πηγών είναι πολύ ευρύτερη. Πιο συγκεκριμένα, είναι σημαντικό να κατανοήσει ο/η φοιτητής/τρια πως πρέπει να αναγνωρίζονται τόσο οι πηγές *ιδεών* – απόψεων, θεωριών, γεγονότων κλπ. – όσο και *λέξεων*. Οι πηγές ιδεών και λέξεων μπορεί να έχουν διαφορετική μορφή, καθεμία εκ των οποίων απαιτεί κατάλληλη αναγνώριση (αναφορά η παραπομπή) προκειμένου να αποφευχθεί η λογοκλοπή.

Υπάρχουν δυο τύποι λογοκλοπής: α) η λογοκλοπή ολόκληρης πηγής και β) η μερική αντιγραφή. Η λογοκλοπή **ολόκληρης πηγής** αναφέρεται στον ισχυρισμό πως το σύνολο της εργασίας ενός τρίτου ατόμου είναι το αποτέλεσμα της δουλειάς του/της φοιτητή/τριας. Το συνηθέστερο παράδειγμα είναι όταν ένας/μια φοιτητής/τρια «βάζει» το όνομά του/της σε μια εργασία που την έχει γράψει κάποιος/α άλλος/η. Παραδείγματα λογοκλοπής ολόκληρης πηγής περιλαμβάνουν την υποβολή:

- εργασίας ενός φίλου
- εργασίας που έχει αγοράσει ο φοιτητής από τρίτους και έχει προετοιμαστεί από αυτούς
- εργασίας άρθρου που έχει δημοσιευτεί σε άλλη πηγή, όπως σε ένα επιστημονικό περιοδικό (journal) ή στο Διαδίκτυο.

Η **μερική αντιγραφή** λαμβάνει χώρα όταν οι ακριβείς λέξεις ή το ακριβές περιεχόμενο μιας πηγής εισάγονται ως μέρος της εργασίας του/της φοιτητή/τριας χωρίς να προχωρά ο φοιτητής/τρια σε κατάλληλη αναγνώριση (αναφορά η παραπομπή) αυτής της πηγής. Παραδείγματα περιλαμβάνουν:

- αντιγραφή και επικόλληση (cut and paste) από μια ηλεκτρονική πηγή
- αντιγραφή από μια έντυπη πηγή, journal κλπ.
- αυτολεξεί επανάληψη μιας συζήτησης, του περιεχομένου μιας συνέντευξης κλπ.
- εισαγωγή μιας φωτογραφίας, ενός βίντεο, ενός πίνακα, ή άλλου είδους πολυμέσων.

Υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ της εκούσιας προσπάθειας εξαπάτησης μέσω της λογοκλοπής και της ακούσιας λογοκλοπής. Επειδή η συγγραφή μιας εργασίας μπορεί να είναι μια πράξη συνεργασίας, οι φοιτητές/τριες που δεν έχουν προγενέστερη σχετική εμπειρία μπορεί να έχουν σύγχυση σχετικά με την διαφορά μεταξύ συνεργασίας και λογοκλοπής. Οι ίδιοι/ες φοιτητές/τριες λόγω της απειρίας τους μπορεί να υποβάλουν εργασίες με αντιγραμμένα μέρη χωρίς να έχουν την πρόθεση να εξαπατήσουν. Πολλοί/ές είναι εκείνοι/ες που πιστεύουν πως εκφράζοντας ένα κείμενο ή μια ιδέα με «δικές τους λέξεις» αποφεύγουν το ζήτημα της λογοκλοπής. Υπάρχει ένας επίσημος όρος που αναφέρεται στην έκφραση ιδεών τρίτων με «δικές σας λέξεις», ο οποίος ονομάζεται «παράφραση». Συχνά ο σκοπός της παράφρασης είναι να απλοποιήσει ή να παρουσιάσει μια σύνοψη των ιδεών ενός/μιας συγγραφέα/ως, καθιστώντας τις ιδέες αυτές περισσότερο κατανοητές. Μπορεί ακόμα να χρησιμοποιήσει ο/η φοιτητής/τρια την παράφραση για να δώσει έμφαση σε μια συγκεκριμένη ιδέα ή ακολουθία σκέψης από το γνήσιο κείμενο ενός/μιας συγγραφέα/ως. Η παράφραση

είναι αποδεκτή, αλλά είναι σημαντικό να αναγνωρίζεται η αρχική πηγή από την οποία προέρχονται οι ιδέες/πληροφορίες που παραφράζει ο/η φοιτητής/τρια, ακόμα και στην περίπτωση που έχουν εκφραστεί σημαντικά διαφοροποιημένες. Η απλή παράφραση, όπου αντικαθίστανται μερικές λέξεις με άλλες συνώνυμες ή αλλάζει η σειρά της πρότασης, ουσιαστικά είναι συναφής με την άμεση αντιγραφή των λέξεων του/της συγγραφέα/ως. Μια τέτοια προσπάθεια δεν είναι αρκετή ώστε να θεωρηθεί γνήσια παράφραση της ιδέας και θεωρείται μορφή λογοκλοπής. Η απλή παράφραση υποδηλώνει πως ο/η φοιτητής/τρια δεν έχει αναπτύξει εις βάθος κατανόηση του θέματος. Καθώς κατά ένα σημαντικό μέρος η λογοκλοπή μπορεί να είναι ακούσια, ο καλύτερος τρόπος για να αποφευχθεί αυτή είναι η ανάπτυξη καλών πρακτικών ακαδημαϊκής συμπεριφοράς και γραφής και η εξοικείωση με τις έννοιες που αφορούν τη λογοκλοπή:

- Φροντίστε ως φοιτητές/τριες να έχετε αρκετό χρόνο στη διάθεσή σας ώστε να προσπαθήσετε για ένα καλό αποτέλεσμα. Οι φοιτητές/τριες που προσπαθούν να συγγράψουν μια εργασία την τελευταία στιγμή είναι πιο πιθανό να υποπέσουν σε λογοκλοπή γιατί η βιασύνη τους/τις κάνει απρόσεκτους/ες. Η έλλειψη χρόνου είναι επίσης το πρωταρχικό κίνητρο για την εκούσια λογοκλοπή, που έχει ως σκοπό την εξαπάτηση.
- Ξαναδιαβάστε την εργασία σας με σκοπό την αναθεώρησή της. Μέσω της αναθεώρησης μπορείτε να διορθώσετε μέρη του κειμένου που είναι αποτέλεσμα λογοκλοπής.
- Ελέγξτε το κείμενό σας για λάθη. Ο έλεγχος μπορεί να σας βοηθήσει να βρείτε παραπομπές που πιθανώς να έχετε παραλείψει από απροσεξία.

Η χρήση των ιδεών τρίτων είναι ένα σημαντικό μέρος της ακαδημαϊκής εργασίας. Θεωρείται λογοκλοπή μόνο όταν δεν μνημονεύεται κατάλληλα η αρχική πηγή. Η χρήση του ίδιου υλικού τρίτων, που μπορεί να χαρακτηριστεί ως λογοκλοπή εάν παρουσιαστεί με έναν λανθασμένο τρόπο, δεν θεωρείται λογοκλοπή εάν παρουσιαστεί σωστά. Η ακούσια λογοκλοπή σχετίζεται ακόμα συχνά με τον τρόπο που κρατάει ο/η φοιτητής/τρια σημειώσεις. Σκοπός των σημειώσεων πρέπει να είναι η καταγραφή όλων των πληροφοριών που μπορεί να χρησιμοποιηθούν στο τελικό έγγραφο που παραδίδει ο/η φοιτητής/τρια. Όμως πολύ συχνά μπορεί να μην γνωρίζει ο/η φοιτητής/τρια εάν πράγματι θα χρησιμοποιήσει μια πληροφορία μέχρις ότου γράψει το κείμενο – ώρες, ημέρες ή ακόμα και εβδομάδες αργότερα. Όταν έρθει ο καιρός να χρησιμοποιήσει τις σημειώσεις του/της, μπορεί να έχει ξεχάσει την προέλευσή τους, κατά πόσο έχει αντιγράψει τις ακριβείς λέξεις του/της συγγραφέα/ως ή τις έχει παραφράσει ή έχει καταγράψει την δική του/της επεξήγηση των πληροφοριών. Εάν η πηγή των πληροφοριών δεν έχει καταγραφεί λεπτομερώς είναι πολύ πιθανό να μην μπορέσει να διαλευκάνει αυτά τα ζητήματα, υποπίπτοντας σε ακούσια λογοκλοπή. Οι ακόλουθες στρατηγικές μπορούν να βοηθήσουν τον/την φοιτητή/τρια να αποφύγει αυτά τα προβλήματα όταν κρατάει σημειώσεις:

- Να περιλαμβάνει πάντοτε πληροφορίες για την πηγή μαζί με τις πληροφορίες από αυτή την πηγή. Για παράδειγμα, εάν χρησιμοποιεί φωτοτυπίες πρέπει να σημειώνει όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες της πηγής που χρησιμοποιεί στο πάνω μέρος της πρώτης σελίδας των φωτοτυπιών.
- Να χρησιμοποιεί εισαγωγικά όταν αντιγράφει αυτολεξεί κείμενο από μια πηγή. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιήσει στυλό διαφορετικού χρώματος ή κάποιον άλλο κωδικό που θα επιτρέπει να αναγνωρίζεται εύκολα η ακριβής αντιγραφή υλικού.
- Είναι προτιμότερο στις σημειώσεις του ο/η φοιτητής/τρια να αντιγράφει το κείμενο που επιθυμεί όπως ακριβώς αυτό αναγράφεται στην πηγή που χρησιμοποιεί. Είναι δύσκολο να χρησιμοποιήσει ένα ελαφρώς παραφρασμένο κείμενο αργότερα, όταν γράφει την εργασία. Υπάρχει ο κίνδυνος της λογοκλοπής εάν δεν θυμάται ποιες λέξεις ανήκουν στον/στην συγγραφέα και ποιες στον/στην ίδιο/α.
- Η σωστή χρήση των εισαγωγικών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποφυγή της λογοκλοπής. Στις λέξεις που είναι ακριβές αντίγραφο του γνήσιου κειμένου πρέπει πάντα να χρησιμοποιούνται εισαγωγικά.
- Η χρήση αυτούσιου κειμένου σε εισαγωγικά προτείνεται όταν η αρχική διατύπωση του συγγραφέα εκφράζει την ιδέα τόσο καλά που δεν είναι δυνατόν να υπάρξει καλύτερη

διατύπωσή της. Δυστυχώς όμως οι φοιτητές που δεν έχουν εμπιστοσύνη στον τρόπο γραφής τους τείνουν να χρησιμοποιούν πολύ συχνά αυτούσιο κείμενο μέσα στις εργασίες τους, πιστεύοντας πως δεν μπορούν να βελτιώσουν την έκφραση του/της συγγραφέα/ως. Ακόμα και στην περίπτωση που όλες οι πηγές των αυτούσιων κειμένων έχουν αναγνωριστεί από τον/την φοιτητή/τρια, ο/η φοιτητής/τρια μπορεί να κατηγορηθεί για λογοκλοπή καθώς δεν έχει γράψει τίποτα καινούργιο.

· Η έκταση της παράθεσης αυτούσιου κειμένου πρέπει να είναι μικρή. Σε γενικές γραμμές, η παράθεση αυτούσιου κειμένου πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο.

Ο/Η φοιτητής/τρια που χρησιμοποιεί παράνομους τρόπους αντιγραφής κατά τη διάρκεια των εξετάσεων αποβάλλεται από την εξέταση, μηδενίζεται το γραπτό του/της και σε περίπτωση επανάληψης του ίδιου φαινομένου, διαγράφεται από το ΠΜΣ με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος. Διπλωματική εργασία φοιτητή/τριας, που διαπιστώνεται ότι περιέχει εκτεταμένη λογοκλοπή (κατά ποσοστό τουλάχιστον 50% με βάση το σύστημα Turnitin ή οποιοδήποτε παρόμοιο σύστημα), μηδενίζεται και ο/η φοιτητής/τρια υποχρεώνεται σε εκπόνηση νέας διπλωματικής εργασίας υπό την επίβλεψη άλλου διδάσκοντος στο ΠΜΣ και σε καταβολή του ½ των τελών φοίτησης ενός εξαμήνου για την κάλυψη του περαιτέρω κόστους επίβλεψης και εξέτασης της διπλωματικής εργασίας, ενώ σε περίπτωση επανάληψης του ίδιου φαινομένου, διαγράφεται από το ΠΜΣ με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος.

8. Τελικές Οδηγίες/Επισημάνσεις

Πριν την αξιολόγηση της διπλωματικής εργασίας, ο/η φοιτητής/τρια υποβάλλει στη Γραμματεία του ΠΜΣ υπεύθυνη δήλωση ότι δεν εμπεριέχονται στοιχεία λογοκλοπής.

Όλες οι διπλωματικές εργασίες θα εξετάζονται πριν την παρουσίασή τους από εργαλείο αναζήτησης λογοκλοπής από τον/την Διευθυντή/τρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών και επίσημη αναφορά θα αποστέλλεται στη Γραμματεία, όπου θα τηρείται αρχείο, στον/στην επιβλέποντα/ουσα καθηγητή/τρια και στον/στους εξεταστή/-ές. Σε περίπτωση που ο/η φοιτητής/τρια θελήσει να του/της γνωστοποιηθεί το αποτέλεσμα της λογοκλοπής, αυτό δύναται να γίνει ύστερα από αίτημά του/της για σοβαρό λόγο.

Μετά την παρουσίαση της διπλωματικής εργασίας και την ολοκλήρωση των διορθώσεων που προτάθηκαν από τον/την Επιβλέποντα/ουσα Καθηγητή/τρια και τον/την εξεταστή/τρια, η διπλωματική εργασία κατατίθεται στο Ιδρυματικό Αποθετήριο του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Παράταση της χρονικής περιόδου εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας μπορεί να δοθεί έως την ολοκλήρωση του ανώτατου χρόνου απόκτησης του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (δηλαδή τα 3 έτη). Πρόσθετη παράταση σπουδών ενός (1) έτους δίνεται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος μόνο σε περίπτωση ύπαρξης σημαντικού λόγου και ύστερα από γραπτή αίτηση του/της φοιτητή/τριας.

Ο/Η φοιτητής/τρια με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος διαγράφεται από το ΠΜΣ είτε λόγω μη επιτυχούς επαναληπτικής εξέτασης στη διπλωματική εργασία είτε λόγω μη περάτωσης των σπουδών έως την ημερομηνία λήξης της παράτασης ολοκλήρωσης του προγράμματος.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!